

Kopia till
Försvarsdepartementet

Kommunstyrelsen

Ansvarsfördelning och finansiering av åtgärder för ny reglering av Mälaren

Förslag till beslut

1. Kommunstyrelsen avstår från att underteckna avsiktsförklaring om delfinansiering för utbyggnad av slussen i Stockholm.

Bakgrund

Försvarsdepartementet har via sin särskilda utredare Ingemar Skogö tillställt Västerås Stad förslag till avsiktsförklaring och avtal mellan staden och Stockholm Stad som reglerar ansvar och finansiering för utbyggnad av slussen i Stockholm.

Enligt förslaget ska Stockholm stad svara för utbyggnaden av avbördningskapaciteten via Stockholms strömmar för en beräknad kostnad av 900 Mkr och Västerås Stad medfinansiera den investeringen med en andel som idag motsvarar 97 Mkr. Enligt Stockholm Stads planering ska den nya anläggningen vara färdig 2020.

Stockholm Stad och utredaren bedömer att den planerade utbyggnaden kommer att sänka nivån för en maximal översvämning med cirka 1.5 meter. Utredaren har fördelat berörda kommuners föreslagna medfinansiering utifrån olika nyttoprinciper som redovisas i utredningen.

Ärendehandläggning

Enheten för miljö och samhällsbyggnad, stadsledningskontoret, har samordnat handläggningen av ärendet. Enheten för trygghet och säkerhet och chefjurist, båda placerade på stadsledningskontoret, samt tjänstemän på stadsbyggnadskontoret, fastighetskontoret och Mälarenergi AB har medverkat i arbetet.

Måndag 24 september arrangerade stadsledningskontoret ett informationsmöte för politiker och tjänstemän om ombyggnaden av Slussen och ny reglering av Mälaren. Syftet med mötet var att öka kunskap i frågan inför beslut om medfinansiering av ombyggnaden av Slussen. Totalt medverkade ett 40-tal personer. Både externa och interna föredragshållare engagerades för att belysa frågan ur ett brett perspektiv.

2012-10-11

Dnr: 2010/462-KS-85

Diskussioner om avsiktsförklaringen har förts mellan Västerås stad, Enköping, Eskilstuna, Strängnäs och Upplands-Bro. Gruppen, som har träffats vid ett par tillfällen under augusti och september 2012, har främst lyft den juridiska aspekten om medfinansiering, dock utan att finna någon klarhet om rättsläget.

Fastighetskontoret har granskat avsiktsförklaringens beräkningsmodell utifrån värdering av exploaterbara ytor.

Stadsledningskontorets överväganden

Stadsledningskontoret anser att den medfinansiering som föreslås i utredningen inte är förenlig med kommunallagen. Se vidare under punkt 1 nedan.

Stadsledningskontoret anser, liksom Fastighetskontoret, att avsiktsförklaringens beräkningsmodell visar på oklarheter avseende uppskattning av exploaterbara ytor samt värdering av exploaterbara ytor. Exploaterbara ytor bedöms ha värderats för högt. Se vidare under punkt 2 nedan.

Översvämningsrisken från Mälaren ska värderas mot övriga 16 riskområden inom Västerås kommun. Ur ett riskfinansieringsperspektiv är det mer prioriterat att förebyggande åtgärder vidtas för att minska konsekvenserna av ett elavbrott och skyfall - prioriterade riskområden för förebyggande åtgärder i Västerås risk- och sårbarhetsanalys.

Stadsledningskontoret konstaterar att staden gör ett stort arbete inom samhällsbyggnad, VA-försörjning och riskhantering för att hantera eventuella översvämningsrisker. Se vidare under punkterna 3, 4 och 5 nedan.

Stadsledningskontoret vill slutligen framföra att finansiering av projekt av denna karaktär bör finansieras av staten. Såvida inte regeringen vill ta ansvar för storregionala frågor av säkerhets- och sårbarhetsreducerande karaktär finns ingen part som vill ta ansvar. Det är då staten som får lösa ansvarsfrågan. Detta kan ske genom att staten finansierar regleringen av Slussen eller genom ny lagstiftning i riksdagen.

1. Rättsläget

Enligt kommunallagen 2 kap1 § får kommunen ha hand om angelägenheter som är av allmänt intresse och som har anknytning till kommunens område eller dess medlemmar och som inte ska handhas av annan, t.ex. staten eller annan kommun.

Det framgår tydligt av utredningen att ansvaret för utbyggnaden av slussen i Stockholm ankommer på Stockholms stad.

Västerås stad har bedömt de nyttor för staden som framförs i

2012-10-11

Dnr: 2010/462-KS-85

utredningen och gör bedömningen att dessa inte föreligger. Se vidare under punkterna 2-5 nedan.

Sammantaget kan därför konstateras att utbyggnaden av slussen i Stockholm inte kommer att innebära den påstådda nyttan för medborgarna i Västerås och därmed vore det inte förenligt med kommunallagen att använda skattemedel från Västerås stad för medfinansiering av utbyggnaden. Till detta kommer att verksamheten inte är lokaliserad till Västerås kommuns geografiska område samt att för ansvaret för verksamheten tillkommer en annan kommun.

För att möjliggöra medfinansiering av statlig infrastruktur beslutade riksdagen om lagen (2009:47) om kommunala befogenheter, enligt vilken kommuner kan medfinansiera byggande av vägar och järnvägar som staten ansvarar för. Det är stadsledningskontorets bedömning att lagen är uttömmande vad gäller kommuners möjligheter till medfinansiering av statliga infrastrukturprojekt, vilket innebär att en medfinansiering av en utbyggnad av slussen i Stockholm inte hade varit möjlig ens om ansvaret för utbyggnaden hade legat på staten.

Eftersom medfinansieringen inte utgör bidrag till statlig infrastruktur är det inte heller möjligt att tillämpa 5 kap. 7 § i lagen (1997:614) om kommunal redovisning om avskrivning, vilket också lyfts i utredningen, vilket innebär att hela den kostnad som medfinansieringen skulle innebära skulle belasta Västerås stads resultat det året som betalning sker.

Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster bedöms inte medge att någon del av kostnaden för medfinansieringen kan tas ut av "VA-kollektivet".

2. Värdering av exploaterbara ytor

Fastighetskontoret har granskat avsiktsförklaringens beräkningsmodell utifrån värdering av exploaterbara ytor.

Den värdehöjning av obebyggda fastigheter som beräknats i utredningen är enligt fastighetskontorets mening överskattad. I det fall sådan värdehöjning ändå skulle anses uppstå kan staden inte tillgodogöra sig den då staden inte äger denna mark. Denna fördelningsgrund är inte realistisk och kan inte ligga till grund för vad Staden eventuellt skall betala till ombyggnad av slussen.

För Öster Mälarstrand, etapp 3-5, finns en gällande detaljplan som medger byggnation och då har översvämningensrisken beaktats genom att bygga enligt "Västeråsmodellen", garage i bottenplan.

3. Riskfrågor

Enligt 2 kap. 1 § lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd

2012-10-11

Dnr: 2010/462-KS-85

beredskap, skall Västerås stad analysera vilka extraordinära händelser som kan inträffa i kommunen och hur dessa händelser kan påverka den egna verksamheten. Resultatet av arbetet skall värderas och sammanställas i en risk- och sårbarhetsanalys (RSA). I RSA:n ska bl.a. samhällsviktig verksamhet identifieras inom kommunens geografiska område och en bedömning göras av förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå och hantera identifierade risker som kan leda till en extraordinär händelse. Risken för översvämning av Mälaren, dvs +2,33 meter över den nollpunkt som lantmäterimyndigheten utgår ifrån (Mälarens medelvattennivå för Västerås ligger på +0,83 meter), finns upptagen och är bedömd som osannolik och med mycket betydande konsekvens enligt de kriterier som finns uppsatta i RSA:n. Västerås stads analys grundar sig på Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) rapport (Fö2010/560/SSK) där de analyserat och bedömt konsekvenserna av en översvämning i Mälaren för olika samhällssektorer. Fokus för uppdraget har varit att studera en översvämnings konsekvenser på sådana verksamheter som är viktiga för samhällets funktionalitet. Västerås stad och Mälarenergi har varit delaktiga i detta arbete. En av slutsatserna i MSB:s rapport är att för områden som frigörs genom en ökad tappningsförmåga från Mälaren bör kommunerna i den fysiska planeringen beakta de långsiktiga (år 2100) riskerna för översvämning. Den dimensionerande nivån (högsta flödet) för Mälaren är idag +3,04 meter vilket är den nivå som samhällsviktig verksamhet bör ligga över.

Under den dimensionerande nivån (+3,04 meter) påverkas följande samhällsviktiga verksamheter:

- Tre förskolor.
- Hamnen klarar att sköta verksamheten från långkajen med en vattenhöjning upp till ca 2 meter över medelvattenstånd d v s +2,83 meter.
- Vid +2,73 meter slås nätstationen ut som försörjer Kungsängsverkets reningsverk. Detta kommer att resultera i strömavbrott då reningsverket idag saknar fungerande reservkraft.
- Råvattenintagets pumpar slås ut vid +2,74 meter. Vattenverket klarar minst 2-3 veckors försörjning från Hässlöåsen utan intag av vatten från Mälaren.
- Skattekontoret.
- Några ytterligare nätstationer kommer att påverkas men de försörjer inte samhällsviktig verksamhet.

En utbyggnad av Slussen förbättrar avtappningen från Mälaren kraftigt och det dimensionerande flöde sänks från +3,04 meter till +1,48 meter. I Västerås planering har aldrig ingått att ha "0-risknivå" för bostäder och verksamheter utan staden har hittills sett hur Mälarens vattennivå fluktuerat sedan regleringen 1942. Den hittills högsta nivån sedan 1942 har varit +1,44 meter (0,61 meter över Mälarens medelvattennivå i Västerås). Marginalen till planeringsnivån +2,33 meter har varit

2012-10-11

Dnr: 2010/462-KS-85

mycket god.

Risken för översvämning finns inte med som ett prioriterat riskområde för förebyggande åtgärder i Västerås RSA. Översvämningsrisken från Mälaren ska värderas mot övriga 16 riskområden inom Västerås kommun. Ur ett riskfinansieringsperspektiv är det mer prioriterat att förebyggande åtgärder vidtas för att minska konsekvenserna av ett elavbrott och skyfall i Västerås. Förmågan att hantera ett elavbrott är bristfällig och skyfall förorsakar idag regelbundet stora egendomsskador.

Vid planering av framtida samhällsviktiga verksamheter kommer det dimensionerande flödet att beaktas.

4. Samhällsbyggnad i Västerås stad

Staden har sedan slutet av 1990-talet planerat och byggt utifrån riktlinjen att klara en höjd vattennivå för Mälaren med 1,5 meter över Mälarens medelvattennivå (+0,83 meter), d v s en planeringsnivå på +2,33 meter. Staden har utrett och tagit fram denna planeringsnivå i samråd med länsstyrelsen. Båda parter har ansett planeringsnivån vara rimlig. Planeringsnivån klarar inte ett dimensionerande flöde som motsvarar en nivå på +3,04 meter. Vid +3,04 meter är i princip "översvämningsrisken" lika med noll.

I förslaget till kommuntäckande översiktsplan 2026 för Västerås stad står det följande om översvämningsriskerna:

"Klimatförändringen är en central fråga för framtiden, där bl.a. översvämningsrisken i Mälaren är föremål för omfattande utredningar. Västerås är väl rustade för stigande vattennivåer i Mälaren. All byggnation är sedan slutet av 1990-talet anpassad efter en vattennivå som med god marginal överstiger den vattennivå som i genomsnitt beräknas inträffa vart 100:e år (den s.k. 100-årsnivån). Samhällsviktiga funktioner som vattenverk och kraftvärmeverk klarar ännu högre vattennivåer innan de slås ut. En utbyggnad av slussen i Stockholm kommer dessutom att minska risken för höga vattennivåer ytterligare."

För bebyggelsen i Östra hamnen, på Lillåudden och Öster Mälarstrand har denna planeringsnivå tillämpats, vilket går att utläsa i bestämmelserna för gjorda detaljplaner. I princip har därför inga bostäder byggts i bottenvåningar/markplan utan garage, förråd och tvättstugor har lokaliserats hit. På motsvarande sätt kommer även den fortsatta utbyggnaden att ske i dessa områden.

5. VA-försörjning

Mälarenergi Vatten har beskrivit nuvarande förutsättningar för VA-försörjningen i Västerås vid förhöjd vattennivå i Mälaren.

För renvattenproduktionen gäller att vattenverk och vattentäcker ligger

2012-10-11

Dnr: 2010/462-KS-85

på en betryggande hög nivå över Mälaren. Vattenverket vid Hässlö påverkas då Mälaren stiger över +2,74 meter. Vid denna nivå dränks elutrustningen i intagspumpstationen. Denna effekt kan dock relativt enkelt byggas om så att den klarar den dimensionerande nivån (+3,04 meter).

Mälarenergi Vatten planerar även att förstärka dricksvattensäkerheten mot parasiter med UV-ljusbehandling vid båda renvattenproduktionsanläggningar vid Hässlö och Fågelbacken.

Vad man bör ta i beaktande är hur långvarig en extremt hög nivå blir. Intaget av Mälarevatten till vattenproduktionen kan stängas av i 2-3 veckor med bibehållen produktionskapacitet ifall råvattenkvaliteten blir anmärkningsvärt dålig.

Mälarenergi Vatten utreder även på vilket sätt vi ska säkra reservvattenförsörjningen. Alternativa lösningar är utökad antal råvattenintag i Mälaren eller en ny vattenledning kopplad till Eskilstuna.

För avloppsreningsverkets del bedöms verket fungera upp till Västerås planeringsnivån (+2,33 meter). Över +2,46 meter kommer vattnet att brädda vid olika reningssteg i processen. Vid högre nivåer än +2,46 meter blir avloppsvattnet i stort sett orenat. Vid vattennivån +2,73 meter påverkas en transformatorstation som gör avloppsreningsverket strömlöst.

Eva Little
Tf stadsdirektör

Per Johansson
Miljö- och samhällsbyggnadsdirektör